

TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GÖRE İŞTİRAK YATIRIMLARININ DÖNEM SONU DEĞERLEME İŞLEMLERİ ve ÖZELLİK ARZ EDEN HUSUSLAR

*END-OF-PERIOD VALUATION PROCESSES OF
SUBSIDIARY INVESTMENTS ACCORDING TO THE
TURKISH FINANCIAL REPORTING STANDARDS AND
SOME IMPORTANT ISSUES*

Alaattin CEYHAN (*)

ÖZET

İşletmeler risklerini dağıtmak, kârlılıklarını artırmak ve diğer işletmelerin yönetimine katılmak gibi amaçlarla iştirak yatırımı yapmaktadır. “İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar” başlıklı ve (28) numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı bu amaçla çıkarılmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TFRS) göre iştirak ve iştirak yatırımlarının kavram, ilke ve standartlara uygun olarak anlatılması, tek düzen muhasebe sisteminin öngördüğü düzenlemelere değinilmesi ve iştiraklerin dönem sonu değerlendirme işlemlerinin ve özellik arz eden hususların örneklerle incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: İştirak, TFRS 28, özkaynak yöntemi

ABSTRACT

Businesses invest in other businesses with a view to distributing their commercial risks, increasing their profits and participating in the management of other businesses. The Turkish Financial Reporting Standard no. 28, headed “Investments in Subsidiaries and Business Partnerships”, has been issued for this purpose. This study basically aims at explaining the terms of subsidiary and subsidiary investments by taking into consideration the concepts, principles and standards of the Turkish Financial Reporting Standards (hereinafter TFRS). The study will also deal with the regulations prescribed within the uniform accounting system and explore the end-of-period valuation processes of subsidiaries and, finally, illustrate certain important issues with examples.

Key Words: Subsidiary, TFRS 28, shareholders’ equity method

(*) Vergi Müfettişi

1- GİRİŞ

Günümüzde işletmeler, bir şirket üzerinde kontrol sağlamak, ürünlerine satış sahası bulmak, üretimde kullanılacak elverişli ilk madde sağlamak, kârlılığını artırmak gibi amaçlarla¹çeşitli sermaye yatırımlarında bulunabilmektedir. Söz konusu sermaye yatırımlarından birisi de başka bir işletmeye iştirak edilmesidir.

İşletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere belli bir oranın üzerinde edindiği hisse senetleri veya ortaklık payları iştirak olarak nitelenir.

Bir işletmeye iştirak edilmesiyle, iştirak edilen işletmenin kâr veya zarar etmesi yatırım yapan işletmenin özkaynağını etkilemektedir. Bu etki iştirak edilen işletmenin kârlı olması durumunda olumlu, zararlı olması durumunda ise olumsuz bir etki olabilmektedir.

İştirak yatırımlarının, yatırım yapan işletmenin finansal tablolarında nasıl raporlanması gerektiği konusu, önemlilik ve zorunluluk kavramları çerçevesinde, muhasebe standartlarında ele alınarak düzenlenmiştir. Bu amaçla Türkiye Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından “İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar” başlıklı (28) numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) bulunmaktadır.² Standart, 28.11.2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 2013 takvim yılı itibarıyla başlayan hesap dönemlerine uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre iştirak ve iştirak yatırımlarının kavram, ilke ve standartlara uygun olarak anlatılması, tek düzen muhasebe sisteminin öngördüğü düzenlemelere değinilmesi, iştiraklerin dönem sonu değerlendirme işlemleri ve özellik arz eden hususların örneklerle incelenmesi, çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

2- KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1- Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Kavramsal Çerçeve

“İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar” başlıklı (28) numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardının amacı, iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini tanımlamak, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi durumunda özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümleri ortaya koymaktır. Bu kapsamda standart, yatırım yapılan işletmeyi müşterek olarak kontrol eden veya yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisi bulunan tüm işletmelerce uygulanması olarak belirtilmiştir.

Söz konusu standarda yer alan bazı kavramlar şunlardır:³

Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu grup finansal tablolarıdır.

İştirak, yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmedir.

¹ Sevilengül, Orhan (2009), Genel Muhasebe, Gazi Kitabevi, 15. Baskı, Ankara, s.397

² Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları-TFRS 28”, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS-28.pdf> , (25 Eylül 2013)

³ TFRS 28; mad.3

Önemli etki, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.

Bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının yüzde 20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir. Diğer yandan, işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının yüzde 20'sinden daha azını elinde bulundurması durumunda ise; böyle bir etkinin bulunduğu açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunmadığı kabul edilir.⁴ Aksi kanıtlanıncaya kadar % 20 üzerinde bir pay sahipliği iştirak sayılması için yeterli olsa da, % 20'nin altında bir oranla önemli etkide bulunulması da mümkündür. Bunun yanında % 20'nin üzerinde bir pay yatırımı iştirak sayılmak için yeterli olmayabilir.⁵

Yatırım yapılan bir işletmeye başka bir yatırımcı tarafından önemli tutarda veya mutlak çoğunlukla sahip olunması, yatırımcı işletmenin önemli etkiye sahip olmasına kesin olarak engel teşkil etmemektedir.⁶

Standarta göre, aşağıdaki hususların bir ya da birden fazlasının varlığı halinde bir işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir:

- (a) Yatırım yapılan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer idari organında temsil edilme,
- (b) Temettüler ya da diğer dağıtım kararları dahil olmak üzere, işletmenin politika belirleme süreçlerine katılma,
- (c) Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi,
- (d) İşletmeler arasında yönetici personel değişimi veya
- (e) İşletme için gerekli teknik bilginin sağlanması.

Bir işletme, hisse senedi varantları, hisse-alım opsiyonu, adi hisse senedine çevrilebilir borç veya özkaynağa dayalı finansal araçlara ya da buna benzer kullanıldığında veya dönüştürüldüğünde başka bir işletmenin faaliyet ve finansal politikalarıyla ilgili işletmeye ilave oy gücü veren ya da başka bir tarafın oy gücünü azaltan (potansiyel oy hakları) araçlara sahip olabilir. Kullanılabilir ya da dönüştürülebilir durumdaki potansiyel oy haklarının varlığı ve etkisi diğer işletmelerin elinde tuttuğu potansiyel oy hakları ile birlikte, bir işletmenin önemli etkiye sahip olup olmadığının değerlendirilmesi sırasında dikkate alınır. Potansiyel oy hakları, gelecekteki bir tarihte ya da gelecekte meydana gelecek bir olaya bağlı olarak kullanılabilirler veya dönüştürülebilirler gibi durumlar söz konusu olduğunda, o an için mevcut kullanılabilir veya dönüştürülebilir potansiyel oy hakkı olarak değerlendirilmez.⁷

Potansiyel oy haklarının önemli etkiye katkı sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesinde işletme, yönetimin bu potansiyel hakları kullanma isteği ve finansal yeterliliği haricinde, olayla ilgili (bireysel veya topluca değerlendirilen potansiyel oy haklarının kullanılma koşulları ve sözleşmeye bağlı anlaşmalar dahil) tüm hususları inceler.⁸

⁴ TFRS 28; mad.5

⁵ Gökgöz, Ahmet (2013), "İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, s.4

⁶ TFRS 28; mad.6

⁷ TFRS 28; mad.7

⁸ TFRS 28; mad.8

Bir işletmenin bir iştirakteki önemli etkisini kaybetmesi, bu iştirakin finansal ve faaliyet politikalarına ilişkin kararlarına katılma gücünü yitirmesi durumunda gerçekleşir. Önemli etkinin kaybedilmesi, sahiplik düzeylerinde mutlak veya göreceli bir değişim ile olabileceği gibi böyle bir değişiklik gerçekleşmeksizin de meydana gelebilir. Örneğin, bir iştirakin; devlet, mahkeme, kayyum ya da bir düzenleyici otoritenin kontrolüne geçmesi durumunda önemli etki ortadan kalkabilir. Önemli etkinin ortadan kalkması, sözleşmeye bağlı bir anlaşmanın sonucu olarak da gerçekleşebilir.⁹

Özkaynak yöntemi, Yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtabilecek şekilde düzeltildiği bir muhasebe yöntemidir. Yatırımcı işletmenin kâr veya zararı, yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı kârı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı kârından kendisine düşen payı kapsamaktadır.

Müşterek anlaşma, İki veya daha fazla tarafın üzerinde müşterek kontrole sahip olduğu anlaşmadır.

Müşterek kontrol, Bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrolün sadece, önemli konularla ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir.

İş ortaklığı, müşterek kontrole sahip olan tarafların, girişimin net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek anlaşmadır.

İş ortaklığı katılımcısı, iş ortaklığı üzerinde müşterek kontrol gücüne sahip olan katılımcı taraftır.

2.2- Tekdüzen Muhasebe Sistemine Göre İştirak Yatırımlarının Kavramsal Çerçevesi

Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) Sıra No: 1'de¹⁰ satış amaçlı kısa vadeli elde tutulan hisse senetlerinin "110- Hisse Senetleri" hesabına kaydedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklar nedeniyle elde tutulan uzun vadeli menkul kıymetlerle veya paraya dönüşme niteliğini kaybetmiş uzun vadeli menkul kıymetlerin "Mali Duran Varlıklar" hesap grubunda takip edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tebliğe göre, "Mali Duran Varlıklar" hesap grubu, işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği hesap grubudur.

"Mali Duran Varlıklar" hesap grubunda yer alan "242 - İştirakler Hesabı" bir ortaklıktaki en fazla %50 oranında olan sermaye payları veya oy haklarının izlendiği hesaptır. Tekdüzen muhasebe sisteminin uygulanmasına göre ise, iştirak için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda veya hisse senedi edinildiğinde hesaba borç, elden çıkarılmalarında alacak kaydedilir.

Ayrıca tekdüzen muhasebe sistemine göre, işletmenin iştiraklerinden elde ettiği temettü gelirlerini "640- İştiraklerden Temettü Gelirleri" hesabında izlemesi gerekmektedir.

Vergi Usul Kanununda iştirak, bağlı ortaklık gibi kavramlara yer verilmeyerek, menkul kıymetler başlığı altında hisse senetlerinin değerlendirilmesi açıklanmaktadır. Hisse senedi elde ederken katılan işlem masrafları (komisyon giderleri vb.) Vergi Usul Kanunu açısından dönem gideri olarak kabul edilmektedir.¹¹

⁹ TFRS 28; mad.9

¹⁰ 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

¹¹ Akbulut Özerhan, Yıldız (2008), "Vergi Usul Kanunundaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi", s.15

İştirak paylarının borsa veya piyasa değerinde meydana gelen düşüşler için değer düşüklüğü karşılığı ayrılması gerekmektedir. Böyle bir işlemin yapılabilmesi için, iştirak paylarında meydana gelen değer düşüklüğünün önemli tutarda veya sürekli olması gerekmektedir.¹²

3- ÖZKAYNAK YÖNTEMİNİN UYGULANMASI

Özkaynak yöntemi, tekdüzen muhasebe sistemimizin öngördüğü bir yöntem olmamakla birlikte, standarttın getirdiği yeni bir yöntemdir. Söz konusu standartta göre, yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisi bulunan veya yatırım yapılan işletmeyi müşterek kontrol eden işletme, iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımlarını, bazı istisnalar dışında özkaynak yöntemini uygulayarak muhasebeleştirir.

İşletmenin TFRS 10'un istisna hükümlerine göre konsolide finansal tablo hazırlamaktan muaf olan bir ana ortaklık olması ya da aşağıda yer alan tüm durumlara uyması durumunda, iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımlarına özkaynak yöntemini uygulamak zorunda değildir.¹³

Buna göre;

(a) İşletmenin tamamına bir başka işletme tarafından sahip olunan bir bağlı ortaklık veya bir başka işletmenin kısmen sahip olduğu bir bağlı ortaklık olması ve bu işletmenin diğer koşullarda oy verme yetkisi olmayanlar da dahil olmak üzere, diğer ortaklarının özkaynak yöntemi uygulanmadığı konusunda bilgilendirilmiş ve buna itiraz etmemiş olmaları,

(b) İşletmenin borçlanma araçlarının veya özkaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık bir piyasada (yerel ve bölgesel piyasalar da dahil olmak üzere yurtiçi ya da yurtdışı menkul kıymet borsaları ya da tezgah üstü piyasada) işlem görmemesi,

(c) İşletmenin, kamuya açık bir piyasada işlem görmek üzere herhangi bir finansal araç ihraç etmek amacıyla finansal tabloları ile bir sermaye piyasası düzenleyici kuruluşu ya da benzeri bir düzenleyici kuruma başvurmamış olması ya da bu tür bir başvuru süreci ve hazırlığı içinde olmaması,

(d) İşletmenin nihai ya da ara düzeydeki ana ortaklığı konumundaki işletmenin, TFRS'lere uygun konsolide finansal tablolar hazırlayarak kamuoyunun bilgisine sunması, durumlarında öz kaynak yöntemini uygulaması zorunlu değildir.

Özkaynak yöntemi, iştirak veya iş ortaklığı yatırımı başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir. Edinme tarihinden sonra ise, yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararındaki payı yatırımın defter değeri artırılarak ya da azaltılarak finansal tablolara yansıtılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından alacağı pay, yatırımcının kâr veya zararı olarak muhasebeleştirilir. Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan dağıtımlar (kâr payı vb.) yatırımın defter değerini azaltır. Yatırım yapılan iştirakin defter değerinin, iştirakin diğer kapsamlı kârındaki değişikliklerden yatırımcıya düşen pay oranında düzeltilmesi gerekebilir. Bu tür değişiklikler, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesinden ya da yabancı para çevrim farklarından kaynaklanan değişiklikleri içerir. Bu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay, yatırımcının kendi diğer kapsamlı kârında muhasebeleştirilir.¹⁴ Dolayısıyla iştirak veya iş ortaklığının elde ettiği kâr veya zarar, yatırım yapılan işletmenin elde ettiği kâr veya zarar olarak değerlendirilmekte olup, iştirak veya iş ortaklığının bakiyesi her dönem güncellenmektedir.¹⁵

¹² Koç Yalkın, Yüksel (2010), Genel Muhasebe: İlkeler ve Uygulamalar, s.373

¹³ TFRS 28; mad.17

¹⁴ TFRS 28; mad.10

¹⁵ Gökgez, Ahmet (2013), "İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, s.6

Yatırımcı yatırım yapılan işletmeyi müşterek kontrol etmesi veya işletme üzerinde önemli etkisinin bulunması nedeniyle, iştirakin veya iş ortaklığının performansı ve bunun sonucu olarak yatırımın getirisi üzerinde hak sahibidir. Yatırımcı söz konusu hakkını, yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından payına düşen tutarları dahil etmek suretiyle finansal tablolarının kapsamını genişleterek muhasebeleştirir. Sonuç olarak, özkaynak yönteminin uygulanması, yatırımcının net varlıkları ve kâr veya zararı hakkında çok daha bilgi verici bir raporlama olanağı sağlar.¹⁶

Ayrıca işletmenin özkaynak yöntemini uygulayabilmesi için iştirak veya iş ortaklığındaki yatırımın satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmaması gerekmektedir. Satış amaçlı elde tutulanlar için Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)'ndan 5 nolu "*Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler*" standardı uygulanmaktadır. Ancak satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmayan iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımın kalan kısmı, satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan kısmın elden çıkarılmasına kadar özkaynak yöntemi uygulanarak muhasebeleştirilmelidir. Elden çıkarma gerçekleştiğinde, iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımın kalan kısmı, bir iştirak veya iş ortaklığı olmaya devam etmesi durumu (bu durumda özkaynak yöntemi uygulanır) haricinde, TFRS 9¹⁷ hükümlerine göre muhasebeleştirilir. Yani bu durumdaki iştirak veya iş ortaklığı yatırımlarında özkaynak yöntemi uygulanmamaktadır.

İşletme, yatırımın aşağıdaki şekillerde iştirak veya iş ortaklığı niteliğini kaybettiği tarihten itibaren özkaynak yöntemini uygulamayı bırakır:¹⁸

(a) Yatırımın bir bağlı ortaklık niteliği kazanması durumunda, yatırım TFRS 3 *İşletme Birleşmeleri* uyarınca muhasebeleştirilir.

(b) Eski iştirak veya iş ortaklığındaki kalan payın bir finansal varlık olması durumunda, kalan pay gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür. Kalan payın gerçeğe uygun değeri, TFRS 9 uyarınca bir finansal varlık olarak başlangıçta muhasebeleştirilen gerçeğe uygun değer olarak kabul edilir.

Aşağıda yer alanlar arasındaki fark kâr veya zararda muhasebeleştirilir:

(i) İştirak veya iş ortaklığındaki kısmi payın elden çıkarılmasından kaynaklanan her tür gelirin gerçeğe uygun değeri ve kalan payın gerçeğe uygun değeri ile

(ii) Yatırımın özkaynak yönteminin bırakıldığı tarihteki defter değeri.

(c) Özkaynak yöntemini uygulamayı bırakması durumunda, işletme yatırıma ilişkin daha önce diğer kapsamlı kârda muhasebeleştirdiği tüm tutarları yatırım yapılan işletmenin varlık ya da borçlarını doğrudan elden çıkarması ile aynı esaslara uygun olarak muhasebeleştirir. İşletme özkaynak yöntemini uygulamayı bıraktığında kayıp ya da kazancı özkaynaktan kâr veya zarara alarak (bir yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak) yeniden sınıflandırır. Örneğin, iştirakin veya iş ortaklığının, yurtdışındaki bir işletme ile ilgili olarak birikmiş kur farklarının bulunması ve yatırımcı işletmenin özkaynak yöntemini bırakması durumunda, yatırımcı işletme, yurtdışındaki işletme ile ilgili olarak daha önce diğer kapsamlı kârda muhasebeleştirilen kazanç ya da kaybı, kâr veya zararda yeniden sınıflandırılır.

(28) numaralı "*İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar*" standardı, özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirme kuralları olarak aşağıdaki diğer esasları düzenlemiştir:

¹⁶ TFRS 28; mad.11

¹⁷ "Finansal Araçlar" başlıklı TFRS 9 nolu standart, 20.03.2011 tarih ve 27880 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁸ TFRS 28; mad.20-22

- Bir grubun bir iştirakteki veya iş ortaklığındaki payı, ana ortaklığın ve bu ana ortaklığın bağlı ortaklıklarının söz konusu iştirakteki veya iş ortaklığındaki paylarının toplamıdır. Bu kapsamda, söz konusu grubun diğer iştiraklerinin ve iş ortaklıklarının elindeki paylar göz ardı edilir.¹⁹
- İşletme (konsolide edilen bağlı ortaklıkları dahil olmak üzere) ile iştirak veya iş ortaklığı arasında gerçekleşen, “aşağı yönlü” ve “yukarı yönlü” işlemlerden doğan kazanç veya kayıplar, işletmenin finansal tablolarına, ancak, söz konusu işlemlerle ilgisi bulunmayan iştirak veya iş ortaklığı yatırımcılarının payı ölçüsünde yansıtılır. “Yukarı yönlü” işlemler, örneğin, bir iştirakin veya iş ortaklığının yatırımcı işletmeye yaptığı varlık satışı gibi işlemlerdir. “Aşağı yönlü” işlemler ise, bir yatırımcı işletmenin iştirakine veya iş ortaklığına yaptığı varlık satışı veya katkısı gibi işlemlerdir. İştirakin veya iş ortaklığının bu işlemler sebebiyle oluşan kazanç veya kayıptan yatırımcı işletmeye düşen pay elimine edilir.²⁰ Böylece yatırımcı işletme ile iştirak arasında gerçekleşen bütün işlemlerin, niteliğine göre “aşağı veya yukarı yönlü” olmak üzere elime edilmesi beklenmektedir.
- Bir iştirakteki veya iş ortaklığındaki özkaynak payının alınmasına ek olarak, işletmenin parasal veya parasal olmayan varlıkları alması durumunda, alınan parasal veya parasal olmayan varlıklara ilişkin parasal olmayan katkılardan elde edilen kazanç veya kayıp payının tümü kâr veya zararda muhasebeleştirilir.²¹
- Bir yatırım yatırım yapılan işletmenin iştirak veya iş ortaklığı niteliği kazandığı tarihten itibaren özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilir. Yatırımın ediniminde, yatırımın elde etme maliyeti ile iştirakin veya iş ortaklığının tespit edilebilen net varlık, borç ve koşullu borçlarının net gerçeğe uygun değerinden işletmeye düşen pay arasındaki her türlü fark, aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir:

(a) Bir iştirak veya iş ortaklığı ile ilgili şerefiye iştirak yatırımının defter değerine dahil edilir. Bununla birlikte, söz konusu şerefiyeden amortisman ayrılmasına izin verilmez.

(b) İştirakin veya iş ortaklığının tanımlanabilir varlık ve borçlarının net gerçeğe uygun değerinden işletmenin payına düşen kısmın yatırımın elde etme maliyetini aşan tutarı, yatırımın edinildiği dönemde iştirakin veya iş ortaklığının kâr veya zararındaki işletmeye düşen payın belirlenmesinde, gelirlere dahil edilir.

Amortisman tabi varlıkların edinim tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin baz alınması suretiyle amortismanlarının hesaplanması gibi konularda, edinim sonrasında işletmenin iştirakin veya iş ortaklığının kâr veya zararındaki payında, uygun düzeltmeler yapılır. Benzer şekilde, maddi duran varlıklar veya şerefiye gibi kalemler için iştirakin veya iş ortaklığının muhasebeleştirdiği değer düşüklüğü zararları ile ilgili olarak, iştirakin edinim sonrasında işletmenin kâr veya zarardaki payında uygun düzeltmeler yapılır.²² Söz konusu düzenlemeye göre, işletmenin iştirak ve iş ortaklığı elde edilmesi esnasında oluşan şerefiye paylarının, iştirak ve iş ortaklığı defter değerine ilave edilmesini ve şerefiye payları üzerinden amortisman ayrılmamasını düzenlemektedir.

¹⁹ TFRS 28; mad.27

²⁰ TFRS 28; mad.28

²¹ TFRS 28; mad.31

²² TFRS 28; mad.32

- Özkaynak yönteminin uygulanması sonrasında işletme, iştirakteki veya iş ortaklığındaki net yatırımı ile ilgili olarak herhangi bir ilave değer düşüklüğü zararının finansal tablolara yansıtılmasının gerekip gerekmediğini belirlemek için, TMS 39 *Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme*²³ hükümlerini uygular.²⁴ İşletmelerin, iştirak veya iş ortaklığındaki paylarında oluşan değer düşüklüklerine ilişkin karşılık ayrılma esasını düzenlemektedir.
- Bir iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımın defter değerinin bir bölümünü oluşturan şerefiye ayrı olarak muhasebeleştirilmediğinden, TMS 36 *Varlıklarda Değer Düşüklüğü*'nde²⁵ yer alan şerefiyenin değer düşüklüğünün test edilmesine ilişkin hükümlerin uygulanması suretiyle değer düşüklüğü açısından ayrı bir biçimde teste tabi tutulmaz. Bunun yerine, TMS 39 hükümlerine göre yatırımda değer düşüklüğü olabileceği durumlarda, yatırımın geri kazanılabilir tutarı (kullanım değeri ile gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülmesi sonucu bulunan tutardan büyük olanı) ile defter değeri karşılaştırılarak yatırımın tüm defter değeri TMS 36'ya göre değer düşüklüğü açısından tek bir varlık gibi test edilir. Bu tür durumlarda muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararı, iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımın defter değerinin bir bölümünü oluşturan şerefiye de dahil olmak üzere herhangi bir varlık kalemine dağıtılmaz. Buna bağlı olarak, iştirakteki yatırımın geri kazanılabilir tutarının sonradan artması durumunda, söz konusu değer düşüklüğü zararı TMS 36 uyarınca iptal edilir. Yatırımın kullanım değerinin belirlenmesinde işletme tarafından aşağıdaki tahminler yapılır:

(a) İştirakin veya iş ortaklığının, söz konusu iştirakin veya iş ortaklığının faaliyetlerinden sağlanacak nakit akımları ve nihai olarak yatırımın elden çıkartılması ile elde edilecek kazançlar da dahil olmak üzere, gelecekte gerçekleşmesi beklenen tahmini nakit akımlarının bugünkü değerinden kendisine düşen pay ya da

(b) İştiraktan alınacak kâr paylarından ve nihai olarak yatırımın elden çıkarılmasından kaynaklanması beklenen gelecekteki tahmini nakit akımlarının bugünkü değerinden kendisine düşen pay.

Uygun varsayımlar kullanıldığında her iki yöntem de aynı sonucu verir.²⁶

4- ÖRNEK ÇALIŞMASI

Örnek 1: ABC İşletmesi, 01.03.2009 tarihinde XYZ İşletmesinin %40'ını 400.000,00 TL ödeyerek satın almıştır. ABC İşletmesi, hisse senedi alımı için 1.500,00 TL komisyonu banka yoluyla ödemiştir.

XYZ İşletmesi, 2009 takvim yılı sonunda 60.000,00 TL net kar elde ettiğini açıklamıştır. XYZ İşletmesi, Nisan'10 döneminde genel kurulca açıklanan karın %50'sini dağıtma kararı almıştır. XYZ İşletmesi, Haziran'10 döneminde ise dağıtma konu kar paylarını ilgili firmaların banka hesaplarına göndermiştir.

XYZ İşletmesi, 2010 takvim yılı sonunda 40.000,00 TL net zarar elde ettiğini açıklamıştır.

XYZ İşletmesi, 2011 takvim yılı sonunda 50.000,00 TL net kar elde ettiğini açıklamıştır. XYZ İşletmesi, Nisan'12 döneminde genel kurulca açıklanan karın %60'ını dağıtma kararı almıştır. XYZ İşletmesi, Mayıs'12 döneminde ise kar paylarını ilgili firmaların banka hesaplarına yatırmıştır.

23 TFRS 39 nolu standart, 13.11.2006 tarih ve 26335 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

24 TFRS 28; mad.41

25 TFRS 36 nolu standart, 18.03.2006 tarih ve 26112 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

26 TFRS 28; mad.42

Çözüm: Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) Sıra No: 1'e göre, bir yatırımın iştirak sayılabilmesi için yatırım yapılan işletmenin sermaye paylarının %10 ile %50'si arasındaki bir payı elde etmek gerekmektedir. Ancak, TFRS 28 açısından ise, yatırımın iştirak olarak değerlendirilmesi için yatırım yapılacak işletmede önemli bir etkiye sahip olunması gerekir.

Standartta göre, bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının % 20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir. Söz konusu örnek olayda, doğrudan yatırım yapılan işletmenin oy hakkının % 20 'den fazlasının elde edilmesi nedeniyle, aksi açıkça ortaya konulmadığı için, önemli etkinin varlığı açıktır. Dolayısıyla TFRS 28 standardı çerçevesinde özkaynak yöntemiyle muhasebeleştirme işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirmede, iştirak hakkının elde edilmesi başlangıçta yapılan elde edilme maliyetleri dahil, edinme maliyeti toplamı üzerinden yapılmaktadır. Buna göre, iştirakin alımı için ödenen komisyon giderleri de elde edilme maliyetleri içerisinde değerlendirilir.

01.03.2009	
242 İŞTİRAKLER HS.401.	500,00
102 BANKALAR HS.401.	500,00
XYZ İşletmesine ait iştirak hisse alımı	
/	

Edinme tarihinden sonra, yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararındaki payı yatırımın defter değeri artırılarak ya da azaltılarak finansal tablolara yansıtılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından alacağı pay, yatırımcının kâr veya zararı olarak muhasebeleştirilir. Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan dağıtımlar (kâr payı vb.) yatırımın defter değerini azaltır.

Buna göre XYZ İşletmesi, 2009 takvim yılı için 60.000,00 TL net kar açıklamıştır. Bu karın %40'ı (24.000,00 TL) ABC İşletmesinin payına isabet etmektedir. XYZ İşletmesi, Nisan'10 döneminde karın %50'sini (30.000,00) dağıtma kararı almıştır. Dağıtma kararı alınan karın ABC İşletmesine isabet eden tutarı 12.000,00 TL'dir. ABC İşletmesi, payına düşen karı Haziran'10 döneminde tahsil etmiştir.

01.03.2010	
242 İŞTİRAKLER HS.	24.000,00
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	24.000,00
XYZ İşletme iştirakinin 2009 faaliyet karından hesaplanan pay	
/	
30.04.2010	
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR HS.	12.000,00
242 İŞTİRAKLER HS.	12.000,00
XYZ İşletme iştirakinin 2009 faaliyet karından dağıtılacak karpayı	
/	

30.06.2010	
102 BANKALAR HS.	12.000,00
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR HS.	12.000,00
XYZ İşletme iştirakinin 2009 faaliyet karından dağıtılankarpayının tahsili	
/	

Yatırımcının, yatırım yapılan işletmenin zararından alacağı pay, yatırımcının zararı olarak muhasebeleştirilir. Dolayısıyla 2010 takvim yılında XYZ İşletmesinin dönem zararından, ABC İşletmesine düşen pay tutarının (16.000,00 TL) zarar olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

XX.XX.2011	
659 DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR HS.	16.000,00
242 İŞTİRAKLER HS.	16.000,00
XYZ İşletme iştirakinin 2010 faaliyet zararından hesaplanan pay	
/	

XYZ İşletmesi, 2011 takvim yılı sonunda 50.000,00 TL net kar elde ettiğini açıklamıştır. Söz konusu karın içerisinde ABC İşletmesinin payını (20.000,00 TL) iştirakin defter değerine ekleyerek muhasebeleştirmek gerekir.

01.03.2012	
242 İŞTİRAKLER HS.	20.000,00
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	20.000,00
XYZ İşletme iştirakinin 2011 faaliyet karından hesaplanan pay	
/	

XYZ İşletmesi, Nisan'12 döneminde karın %60'ını (30.000,00 TL) dağıtma kararı almıştır. Ancak XYZ İşletmesinin, 2010 takvim yılında zarar etmesi nedeniyle, öncelikle söz konusu zararın, dağıtılabilir kardan mahsup edilmesi ve iştirak hesabının güncellenmesi gerekmektedir. Buna göre 2011 takvim yılı karının içerisinde ABC İşletmesinin payına (20.000,00 TL) isabet eden tutardan, 2010 takvim yılında ABC İşletmesinin payına isabet eden zarar tutarının (16.000,00 TL) mahsup edilmesi gerekir. Kalan tutar üzerinden (4.000,00 TL) ABC İşletmesinin payına isabet eden dağıtılacak karpayı tutarı (2.400,00 TL) belirlenir.

30.04.2012	
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR HS.	2.400,00
242 İŞTİRAKLER HS.	2.400,00
XYZ İşletme iştirakinin 2011 faaliyet karından dağıtılacak karpayı	
/	

	30.06.2012	
102 BANKALAR HS.		2.400,00
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR HS.		2.400,00
XYZ İşletme iştirakinin 2011 faaliyet karından dağıtılankarpayının tahsili		
	/	

Örnek 2: ABC İşletmesi, 10.12.2012 tarihinde XYZ İşletmesinin %20'sini 20.000,00 TL ödeyerek satın almıştır. XYZ İşletmesinin hisse senedinin gerçeğe uygun değeri ²⁷30.000,00 TL 'dir. XYZ İşletmesinin net varlıklarının defter değeri²⁸ ise 120.000,00 TL'dir. ABC İşletmesinin, XYZ İşletmesi üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır.

Çözüm: Standartlara göre, bir iştirak veya iş ortaklığı ile ilgili şerefiye iştirak yatırımının defter değerine dahil edilir. Bununla birlikte, söz konusu şerefiyeden amortisman ayrılmasına izin verilmez. İştirakin veya iş ortaklığının tanımlanabilir varlık ve borçlarının net gerçeğe uygun değerinden, işletmenin payına düşen kısmın yatırımın elde etme maliyetini aşan tutarı, yatırımın edinildiği dönemde iştirakin veya iş ortaklığının kâr veya zararındaki işletmeye düşen payın belirlenmesinde, gelirlere dahil edilir.

Şerefiye, gerçeğe uygun değeri ile net varlıkların değeri karşılaştırılarak hesaplanmaktadır.

İşletmenin gerçeğe uygun değerinden düşen pay = 30.000,00 TL

İşletmenin net varlıklarından düşen pay (120.000 x % 20) = (24.000,00 TL)

Şerefiye Tutarı = 6.000,00 TL

Gerçeğe uygun değer alışı bedelini aşan kısmından şerefiye tutarı indirilerek, kalan tutar kâr olarak kaydedilir. Ayrıca iştirakin defter değeri, 24.000,00 TL (120.000 x % 20) olarak kayıtlara alınır. Buna göre;

İşletmenin gerçeğe uygun değerinden düşen pay = 30.000,00 TL

Hisselerin alış bedeli = 20.000,00 TL

Gerçeğe uygun değer alışı bedelini aşan kısmı = 10.000,00 TL

Kâr kaydedilecek tutar (10.000,00 – 6.000,00) = 4.000,00 TL

	10.12.2012	
242 İŞTİRAKLER HS.		24.000,00
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.		4.000,00
102 BANKALAR HS.		20.000,00
XYZ İşletme iştirakinin ve şerefiye payının kaydı		
	/	

Örnek 3: XYZ İşletmesinin iştiraklerdeki yatırımlarının defter değeri 120.000,00 TL'dir. Yatırımın net gerçeğe uygun değeri²⁹ 90.000,00 TL, kullanım değeri³⁰ ise 110.000,00 TL olarak belirlenmiştir.

²⁷ "Finansal Araçlar" başlıklı TFRS 9 nolu standartta göre, gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleştirilecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.

²⁸ "Varlıklarda Değer Düşüklüğü" başlıklı TFRS 36 nolu standartta göre, defter değeri bir varlığın birikmiş amortisman (itfa) ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra mali tablolara yansıtıldığı tutardır.

²⁹ İştirak yatırımının gerçeğe uygun değerinden satış maliyetlerinin düşülmesiyle bulunan değerdir. (TFRS 36 nolu standart)

³⁰ Belli bir iskonto oranına göre yatırım elden çıkarıldığında elde edilecek değer dâhil nakit akımlarının bugünkü değerinin hesaplanmasıyla bulunan değerdir. (TFRS 36 nolu standart)

Çözüm: Kullanım değeri (110.000,00 TL) ile net gerçeğe uygun değerden (90.000,00 TL) hangisi büyükse o değer geri kazanılabilir değerdir.³¹ Bu durumda geri kazanılabilir değer, kullanım değeri tutarı olan 110.000,00 TL olarak bulunur. Geri kazanılabilir değer ile yatırımların defter değeri kıyaslanır. Buna göre, geri kazanılabilir değer, yatırımın defter değerinden (120.000,00 TL) düşük olduğu için, 10.000,00 TL (120.000,00 - 110.000,00) değer düşüklüğü tutarı hesaplanmaktadır.

Yatırımın net gerçeğe uygun değerinin, yatırımın defter değerinden yüksek olduğu durumlarda, değer düşüklüğü bulunmayacağından her hangi bir hesaplama yapmaya gerek bulunmamaktadır.

XX.XX.20XX		
654 KARŞILIK GİDERLER HS.	10.000,00	
242 İŞTİRAKLERDEN DEĞ. DÜŞ. KARŞ. HS.		10.000,00
XYZ İşletme iştirakinin değer düşüklüğü için ayrılan karşılık		
/		

Örnek 4: ABC İşletmesi, 10.12.2012 tarihinde XYZ İşletmesinin %40'ını satın almıştır. İşletme, iştirakinin %95'ini 31.03.2014 tarihinde 145.000,00 TL'ye satmıştır. ABC İşletmesinde, iştirakler hesabının satış tarihi itibarıyla kalanı 150.000,00 TL'dir.

ABC İşletmesi, XYZ İşletmesindeki payını alım satım amaçlı olarak sınıflandırmaya karar vermiştir.

Çözüm: ABC İşletmesi, %40 oranında iştirak ettiği işletmedeki hisselerinin %95'ini satmakta ve iştirakteki hisse payı %5'e düşmektedir. Hisse satışından, yatırımın defter değeri üzerinden 2.500,00 TL (145.000,00-142.500,00 TL) kar elde edilmiştir.

Ayrıca ABC İşletmesinin, XYZ İşletmesindeki payının % 5'e inmesi nedeniyle, yatırım iştirak niteliğini kaybetmiştir. Buna göre, kalan hisse senetleri alım satım amaçlı sınıflanacağı için TFRS39 uyarınca muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda kalan hisse senetleri gerçeğe uygun değeri ile "110 Hisse Senetleri" hesabına alınır.

31.03.2014		
102 BANKALAR HS.	145.000,00	
242 İŞTİRAKLER HS.		142.500,00
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.		2.500,00
XYZ İşletme iştirakinin satış kaydı		
/		
31.03.2014		
110 HİSSE SENETLERİ HS.	5.000,00	
242 İŞTİRAKLER HS.		5.000,00
XYZ İşletme hisselerinin iştirak hesabından nakli		
/		

³¹ TFRS 36 nolu standart

5- SONUÇ

İşletmeler, bir şirket üzerinde kontrol sağlamak, ürünlerine satış sahası bulmak, üretimde kullanılabacak elverişli ilk madde sağlamak, kârlılığını artırmak gibi amaçlarla başka işletmelere iştirak edebilmektedirler.

İştirak yatırımlarının, yatırım yapan işletmenin finansal tablolarında nasıl raporlanması gerektiği konusu, önemlilik ve zorunluluk kavramları çerçevesinde, muhasebe standartlarında ele alınarak düzenlenmiştir. Türkiye Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından “İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar” başlıklı (28) numaralı Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) bulunmaktadır.

TFRS 28 numaralı standardının amacı, iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini tanımlamak, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi durumunda özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümleri ortaya koymaktır. Bu kapsamda standart, yatırım yapılan işletmeyi müşterek olarak kontrol eden veya yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisi bulunan tüm işletmelerce uygulanması olarak belirtilmiştir.

Tekdüzen muhasebe sistemine göre iştirak yatırımları değerlendirildiğinde sadece alınan temettüleri finansal tablolara yansıtılmakta ve iştirakin performansını (durumunu) gösteren gelir ve giderler finansal tablolara alınmamaktadır. Ayrıca Tekdüzen Muhasebe Sistemine göre bir yatırımın iştirak sayılabilmesi için yatırım yapılan işletmenin sermaye paylarının %10 ile %50’si arasındaki bir payı elde etmek gerekmektedir.

TFRS 28 numaralı standarda göre, yatırımın iştirak olarak değerlendirilmesi için yatırım yapılacak işletmede önemli bir etkiye sahip olunması gerekmekte olup, önemli etkinin göstergesi de aksi kanıtlanmadıkça iştirakteki ortaklık ve oy hakkının % 20 ve daha fazlasının elde edilmesini gerektirmektedir. Özkaynak yöntemi, tekdüzen muhasebe sistemimizin öngördüğü bir yöntem olmamakla birlikte, standardın getirdiği yeni bir yöntemdir. Söz konusu standarda göre, yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etkisi bulunan veya yatırım yapılan işletmeyi müşterek kontrol eden işletme, iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımlarını, bazı istisnalar dışında özkaynak yöntemini uygulayarak muhasebeleştirir.

Öz kaynak yöntemi, iştirak veya iş ortaklığı yatırımı başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir. Edinme tarihinden sonra ise, yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararındaki payı yatırımın defter değeri artırılarak ya da azaltılarak finansal tablolara yansıtılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından alacağı pay, yatırımcının kâr veya zararı olarak muhasebeleştirilir. Özkaynak yöntemi ile her dönem sonunda iştiraklerden yatırımcı işletmeye düşen kâr/zarar payları finansal tablolara yansımakta ve iştirakin değeri güncel haliyle tablolarda gözükmesi sağlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Gökgöz, Ahmet(2013), “İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (2013)
- Koç Yalçın, Yüksel (2010), Genel Muhasebe: İlkeler ve Uygulamalar, Nobel Yayınları, 17. Baskı, Ankara.

- Özerhan Akbulut, Yıldız (2008), “Vergi Usul Kanunundaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi”, VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu, 02-06 Mart 2008, Lara-Antalya.
- Sevilengül, Orhan (2009), Genel Muhasebe, Gazi Kitabevi, 15. Baskı, Ankara.
- Maliye Bakanlığı, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Sıra No: 1, 26.12.1992 Tarih ve 21447 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete
- Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları-TFRS 9”, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS-9.pdf> , (25 Eylül 2013)
- Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları-TFRS 28”, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS-28.pdf> , (25 Eylül 2013)
- Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları-TFRS 36”, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS-36.pdf> , (25 Eylül 2013)
- Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları-TFRS 39”, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS-39.pdf> , (25 Eylül 2013)